

องค์กรภาคประชาสังคมกับการดำเนินการ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จชต. อย่างต่อเนื่องติดต่อกันมามากกว่า 14 ปี (นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2547) จากการรวบรวมข้อมูลข่าวสารและผลการแก้ไขปัญหาของฝ่ายรัฐ สรุปได้ว่า ตัวแสดงหลักซึ่งมีผลโดยตรงต่อปัญหาความขัดแย้ง ประกอบด้วย 3 กลุ่มตัวแสดงหลัก ได้แก่ รัฐ ประชาชน และขบวนการ ผก. ที่ใช้การต่อสู้ด้วยสงครามประชาชนและการก่อเหตุรุนแรงทำลายระบบรัฐ ในขณะที่รัฐใช้ยุทธศาสตร์การเมืองนำการทหารและการบังคับใช้กฎหมายตามหลักนิติธรรม ซึ่งหากสร้างความเข้าใจจนเป็นที่ยอมรับและศรัทธาจากประชาชนได้มากกว่าก็จะเป็นฝ่ายได้เปรียบ และสามารถนำสู่การสร้างสันติสุขในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

ขบวนการ ผก. หรือองค์กรที่เห็นต่างจากรัฐและกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ ได้มีการดำเนินการในลักษณะขององค์กรที่มีการปฏิบัติการลับ โดยมีการแบ่งงานกันอย่างชัดเจนเป็นขบวนการ มีทั้งกำลังที่ติดอาวุธเพื่อสร้างความรุนแรง และใช้เครือข่ายภาคประชาสังคม ทั้งที่ถูกจัดตั้งขึ้นและเป็นแนวร่วมทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว (แนวร่วมมุกกลับ) ทำหน้าที่ต่อสู้ตามแนวทางการเมือง โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ซึ่งสามารถกระจายข้อมูลข่าวสารเป็นวงกว้างอย่างรวดเร็ว ปรับเปลี่ยน บิดเบือน ทำซ้ำ และมีความคงทน ซึ่งมีองค์กรที่เกี่ยวข้อง คือ องค์กรภาคประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์การระหว่างประเทศ เข้ามามีบทบาทและเคลื่อนไหวในพื้นที่ จชต. โดยจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข่าวสารที่บิดเบือน ก่อให้เกิดเป็นวาทกรรม กลายเป็นเงื่อนไขในการหล่อเลี้ยงความรุนแรงให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง และทำให้เกิดความยุ่งยากในการดำเนินการแก้ไขปัญหาของฝ่ายรัฐ โดยเฉพาะการต่อสู้ทางสื่อ ทำให้นานาชาติและองค์กรต่างๆ ให้ความสนใจต่อประเด็นความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จชต. และเข้ามามีบทบาทและเคลื่อนไหวในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหา

แนวทางการต่อสู้ของกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ แบ่งออกเป็น 4 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการทหาร การเมือง การต่างประเทศ และการปฏิบัติการข่าวสาร โดยดำรงความมุ่งหมายในการขับเคลื่อนงานทางยุทธศาสตร์ให้ฝ่ายรัฐบาลยอมแพ้จากภายนอกและยุทธศาสตร์การชนะจากภายใน เพื่ออ้างมติของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เรื่องการให้อิสรภาพแก่อาณานิคม และ “สิทธิในการกำหนดใจตนเอง (The Right of Self – Determination)”

มุ่งให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีการลงประชามติเลือกรูปแบบปกครองตนเองและแยกตัวเป็นเอกราช¹

ในห้วงที่ผ่านมา การดำเนินการของหลายกลุ่มหลายองค์กรได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคง โดยเฉพาะในประเด็นที่มีความละเอียดอ่อนและสนับสนุนกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชน กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ดังนั้นการหาแนวทางดำเนินการและการจัดการที่เหมาะสมต่อองค์กรเหล่านี้ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาสนับสนุนและส่งเสริมองค์กรที่ดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ จะทำให้สามารถสนับสนุนการแก้ปัญหาใน จขต. ได้รวดเร็วขึ้น

ภาคประชาสังคม

ประชาสังคม² หมายถึง ทุกๆ ส่วนของสังคม รวมถึงภาครัฐและภาคประชาชน โดยนัยยะนี้ให้ความสำคัญกับ Civic movement หรือ "วิถีประชา" ที่เป็นการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มองค์กรต่างๆ โดยไม่มีการจัดตั้ง แต่เอาตัวกิจกรรมเป็นศูนย์กลาง

ประชาสังคม หรืออารยะสังคม³ หมายถึงรวมถึงคนชั้นกลางในสังคมเมืองที่ไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นเครือญาติหรือไม่มีความคุ้นหน้า (face to face relation) แต่เป็นความผูกพันที่ผู้คนหลากหลายมีต่อกัน บนพื้นฐานของความร่วมมือและการแสวงหาความมีส่วนร่วมและด้วยสำนึกที่มีต่อความเป็นพลเมือง (Citizenship)

ประชาสังคม⁴ หมายถึง การรวมตัวกันเมื่อเกิดวิกฤติการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข ผู้คนในสังคมมาร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ ซึ่งนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic consciousness) ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civic group) ไม่ว่าจะ เป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนหรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการโดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic network)

ประชาสังคมหรือ Civil Society⁵ หมายถึง พื้นที่หรือส่วนของสังคมที่มีประชาชนเป็นผู้แสดงบทบาทหลัก พื้นที่ดังกล่าวจึงไม่ใช่ภาครัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่โดยมีกฎหมายรองรับ หรือภาคธุรกิจเอกชนที่เน้นดำเนินงานโดยมุ่งแสวงหาผลกำไรในพื้นที่ประชาสังคมประชาชน

ทั่วไปเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการที่เป็นอิสระจากภาครัฐซึ่งกลุ่มและผู้กระทำการทางสังคม อาจมีวัฒนธรรมวิถีชีวิตวิถีคิดอันหลากหลายมาร่วมกันในกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลแลกเปลี่ยนความคิด สร้างเอกลักษณ์และความเห็นร่วมกันรวมถึงต้องมีจุดมุ่งหมายร่วมในการพิทักษ์หรือเพิ่มพูนผลประโยชน์สาธารณะบางประการให้กับสังคม

องค์ประกอบสำคัญของความเป็นประชาสังคม⁶

1. ความหลากหลาย (Diversity) ความหลากหลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคม สังคมใดขาดความหลากหลายก็จะเป็นสังคมที่ขาดการเรียนรู้ ขาดจินตนาการและไม่มีปัจจัยผลักดันการพัฒนา ความหลากหลายในประชาสังคมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันมาก ความหลากหลายยังแบ่งได้เป็น ความหลากหลายของการกำหนดพื้นที่ ภูมิเนเวศ ลักษณะการรวมตัว กลุ่มคนที่มารวมตัว กิจกรรมซึ่งโดยทั่วไปมักเป็นไปตามความถนัดและความสนใจของกลุ่มองค์กรที่รวมตัวกัน ประเด็น/ปัญหา/ความสนใจซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการรวมกลุ่มกัน
2. ความเป็นชุมชนที่แท้ (True community) ความเป็นชุมชนที่เป็นประชาสังคมอาจเกิดขึ้นจากวิกฤตการณ์ที่สังคมถูกกดดันอย่างถึงที่สุด ความเป็นชุมชนที่แท้ต้องดำเนินไปบนค่านิยมและบรรทัดฐานของชุมชน (Norm of Civic Community) ที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ ความไว้วางใจและเชื่อถือกัน (Trust) การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (Reciprocity) ความอดทนอดกลั้นต่อความขัดแย้ง (Tolerance) และการเปิดกว้างยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย (Inclusion)
3. สำนึกสาธารณะหรือจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม (Public consciousness) จิตวิญญาณที่ตื่นรู้และรับผิดชอบ (Strong spirit , Active citizen & Responsibility)
4. สร้างองค์ความรู้คู่การปฏิบัติ (Interactive learning through Actions) ความเป็นประชาสังคมคือ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน หรือการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ที่ยึดแนวทาง หลักนำการปฏิบัติ หรือ guiding principles ที่เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนคือทรัพยากรที่ล้ำค่า เป็นหลักนำที่มองชุมชนว่าเป็นองค์กรร่วมแห่งศักยภาพของปัจเจกชนที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาสังคม
5. โครงสร้างชัดเจนของกลุ่มหรือองค์กรประชาสังคม (Structures of Association Life) รูปแบบองค์กรที่พบบ่อยที่สุด คือ องค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์และองค์กรอาสาสมัครต่างๆ สิ่งสำคัญ คือ เป็นการรวมกลุ่มด้วยจิตสำนึกประชาสังคม ประกอบด้วย ปัจเจกชนที่มีสำนึกพลเมือง (Civic Mind) มีกิจกรรมประชาสังคม (Civic Action)

6. โครงสร้างการสื่อสารสาธารณะและเครือข่ายประชาสังคม (Civic Network and Communications) โครงสร้างที่เอื้ออำนวยต่อการเชื่อมโยงองค์กรสาธารณประโยชน์และปัจเจกชนเข้าด้วยกัน การจัดให้ผู้คนมีโอกาสมาพบปะ พูดคุยกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมที่เป็นสภาพวิถีชีวิต หรือกิจกรรมที่ไม่ได้ออกแบบอย่างเป็นทางการ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ (Communication & Learning Network)
7. การคิดค้นมาตรการและแนวทางในการติดตามตรวจสอบและประเมินผลโดยสาธารณะ (public participation in evaluation) "ความสัมพันธ์เชิงสาธารณะ" มักถูกทำลายด้วยการประเมินผลแบบดั้งเดิมที่มักดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์และวิธีการเชิงปริมาณ ที่มุ่งวัดเฉพาะสิ่งที่จับต้องได้ ในขณะที่กิจกรรมประชาสังคม เน้นคุณค่าของการมีส่วนร่วม ให้ความสำคัญกับกระบวนการเช่นเดียวกับผลหรือเป้าหมาย

ภาคประชาสังคมในสังคมไทย⁷

ประชาสังคมในสังคมไทย ยังมีความสับสนระหว่างคำว่าประชาสังคม และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) กล่าวคือ สองคำนี้ถูกใช้เสมือนมีความหมายเดียวกันและหลายครั้งใช้ทับซ้อนกันไปมาระหว่างประชาสังคมที่เป็น “พื้นที่สาธารณะ” และประชาสังคมที่เป็น “ตัวแสดง” ขององค์กรพัฒนาเอกชนสังคมไทยจึงควรกลับมาพิจารณาคำว่า “ประชาสังคม” ในความหมายของ “พื้นที่สาธารณะ” ที่อยู่ตรงกลางระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนหรือจะกล่าวโดยเปรียบเทียบได้ว่าประชาสังคมเป็น “สนาม” ในการเข้ามาทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกันอย่างอิสระและมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ผลประโยชน์ส่วนรวมซึ่ง “ผู้เล่น” ที่จะเข้าไปใช้สนามดังกล่าวนั้นจึงถือว่าเป็น “ตัวแสดง” ในการเข้าไปมีอิทธิพลหรือเข้าไปมีส่วนร่วมระหว่างพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางการเมือง

สังคมไทยมีองค์กรภาคประชาสังคมมายาวนาน แต่มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามกฎหมายหรือแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานเช่น ภาคประชาชนภาคพลเมืองหรือองค์กรพัฒนาเอกชน มีกฎหมายหลายฉบับที่บัญญัติคำว่า “ประชาสังคม” เช่น รัฐธรรมนูญ 2540 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 หรือมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้แทนภาคประชาสังคมในหลายพ.ร.บ. เช่น พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550, พ.ร.บ.สภาพัฒนาการเมือง พ.ศ.2551 หรือ พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 เป็นต้น⁸

คณะกรรมการปฏิรูประบบสวัสดิการสังคมได้แบ่งประเภทขององค์กรภาคประชาสังคมที่เหมาะสมกับประเทศไทย เป็น 5 ประเภท⁹ ได้แก่

1. องค์กรพัฒนาเอกชนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยได้รวบรวมภาพขององค์กรสาธารณประโยชน์ เรียกว่า “องค์กรพัฒนาเอกชน” 1) ทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมและสาธารณประโยชน์ 2) ดำเนินงานอย่างเอกเทศ 3) ไม่แสวงหากำไรและไม่มีกำไรแบ่งปันผลประโยชน์แก่สมาชิก 4) ไม่ใช่ของรัฐ 5) ไม่ใช่ของศาสนาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศาสนาอย่างเดียว 6) ไม่ใช่ขององค์กรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเมือง 7) ไม่รวมสหภาพแรงงาน 8) ไม่รวมองค์กรประชาชนท้องถิ่น
2. องค์กรสาธารณประโยชน์ หมายถึง มูลนิธิ สมาคม หรือองค์กรภาคเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคมหรือมีผลงานเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม การทำงานครอบคลุมทั้งด้านการส่งเสริม การพัฒนา การสงเคราะห์ การคุ้มครอง การป้องกัน การแก้ไข และการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งได้รับการรับรองให้ดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม
3. องค์กรสวัสดิการชุมชน หมายถึง องค์กรภาคประชาชนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่สมาชิกในชุมชน หรือปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมของเครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชน และได้รับการรับรองให้ดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม
4. องค์กรชุมชน หมายถึง สภาองค์กรชุมชนที่เป็นการรวมตัวของชุมชน ท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ซึ่งประชาชนจัดตั้งกันเองหรือโดยการแนะนำหรือสนับสนุนของหน่วยงานรัฐ เอกชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน แจ้างจัดตั้งเป็นองค์กรชุมชนและสภาองค์กรชุมชนตำบลเพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรชุมชนอนุรักษ์ ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ คุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
5. องค์กรภาคประชาชนในที่นี้หมายถึงองค์กรเอกชนไม่แสวงหากำไร ทั้งที่มีการรวมตัวกัน มีสถานะทางกฎหมายหรือไม่มีสถานะทางกฎหมาย โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาสังคมต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมหรือเรียกร้องสิทธิของตนเอง รวมทั้งสามารถมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่กิจกรรมดังกล่าวต้องไม่ได้มุ่งแสวงหากำไรเข้ากลุ่มตนเอง องค์กรในกลุ่มนี้เกิดขึ้นเองตามยุคสมัย หรือตามภาวะการณ์และเงื่อนไขที่เอื้อต่อการเกิด ขณะเดียวกันก็เสื่อมสลาย และยุติการดำเนินการไปตามเหตุการณ์ตามภาวะการณ์และเงื่อนไขที่ทำให้ต้องสลายตัว

ในขณะที่ กอ.รณ.ภาค 4 สน. ได้สรุปรูปแบบขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เป็น 3 ประเภท¹⁰ ได้แก่

- 1) องค์กรระหว่างประเทศ (International Government Organizations, IGOs) หมายถึง องค์กรที่จัดตั้งขึ้นภายใต้ความร่วมมือระหว่างรัฐที่มากกว่า 2 รัฐขึ้นไป เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันของรัฐภาคีสมาชิก ซึ่งรวมถึงองค์กรย่อยที่อยู่ภายใต้ความร่วมมือขององค์กรหลักด้วย
- 2) องค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Government Organizations, NGOs) หมายถึง องค์กรนอกราชการ และไม่ใช้ธุรกิจแสวงหากำไร ก่อตั้งและดำเนินการโดยกลุ่มบุคคลที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม โดยเฉพาะปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของคนในสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาและการแก้ไขปัญหา มีทั้งแบบที่จดทะเบียนภายในประเทศ ต่างประเทศและไม่ได้จดทะเบียน รวมถึง “องค์กรเอกชนต่างประเทศ” ซึ่งนิยามว่า สถาบัน องค์กร สมาคม มูลนิธิ นิติบุคคลอื่นๆ หรือกลุ่มบุคคลต่างประเทศที่เป็นเอกชนหรือที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลต่างประเทศ
- 3) องค์กรภาคประชาสังคม (Civil Society Organizations, CSOs) หมายถึง องค์กรเอกชนที่มีลักษณะ ดังนี้ (1) รวมกลุ่มในรูปแบบสมาคมและรวมตัวของสังคม ทำหน้าที่เป็น “ตัวกลาง” (2) สร้างสรรค์ “อัตลักษณ์” หรือความเป็นตัวตนของสังคม (3) หลากหลายแต่ไม่แตกแยก เป็นพลังผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง (Change Agent) (4) ก่อตัวจากมติมหาชนและการต่อสู้ช่วงชิง (5) เป็นตัวเชื่อมกับรัฐ รวมทั้งระบบเศรษฐกิจข้ามชาติ (6) มีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับระบอบประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า “ประชาสังคมเป็นเวทีแห่งชีวิตทางสังคมที่มีการจัดตั้งขึ้นเป็นเอกเทศจากรัฐและนอกภาคการเมือง อันเป็นพื้นที่ของกลุ่มและผู้กระทำการทางสังคม ซึ่งมีวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่หลากหลายมาร่วมกันแสดงตน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความคิด อันนำไปสู่การสร้างเอกลักษณ์ ความผูกพันและความเชื่อร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อการพิทักษ์หรือเพิ่มพูนผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมของกลุ่ม”

องค์กรภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประชาสังคมในจต.จะเป็นการรวมขององค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ศาสนา อาชีพ กลุ่มและองค์กร เพื่อขับเคลื่อนทางสังคมให้ได้มาซึ่งสันติสุขของพื้นที่ เป็นพื้นที่ในการระดมความคิดเห็นจากภาคประชาชนในการเพิ่มศักยภาพและพลังอำนาจของภาคประชาชน การกำหนดทิศทางในการแก้ปัญหาและ

พัฒนาพื้นที่จชต. อย่างยั่งยืน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสานงานและสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การสื่อสารและสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์สังคมสิ่งเหล่านี้มีพลวัตตลอดเวลาจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายในการสร้างเป้าหมายสูงสุดสันติภาพและสันติสุขในจชต.¹¹

เครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่จชต. เป็นการสร้างพื้นที่กลางเพื่อแบ่งปันองค์ความรู้และความรู้สึกเพิ่มศักยภาพขององค์กรภาคประชาชนและภาคประชาสังคมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสานและสนับสนุนระหว่างองค์กรที่ทำงานเพื่อสังคม และสร้างพื้นที่กลางแก่ทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสันติภาพ โดยมีความเชื่อว่าสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ไม่สามารถจบลงด้วยการใช้อาวุธและความรุนแรงต้องจบด้วยความพูดคุยสันติภาพเท่านั้น¹²

องค์กรภาคประชาสังคมที่ทำงานเคลื่อนไหวในพื้นที่จชต. ทั้งหมดที่มีอยู่ จำนวน 517 องค์กร¹³ แบ่งเป็น องค์กรภาคประชาสังคมที่ดำเนินงานด้าน 1) สิทธิมนุษยชน 2) เยาวชน 3) สื่อสารสาธารณะ 4) การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 5) ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม 6) เศรษฐกิจ 7) สาธารณสุข 8) พัฒนาชุมชน 9) ผู้หญิง 10) เยาวชน 11) บรรเทาสาธารณภัย และ 12) องค์กรระหว่างประเทศ/องค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ โดยองค์กรภาคประชาสังคมที่เคลื่อนไหวเพื่อเป็นปากเสียงเป็นตัวแทนและเรียกร้องสิทธิสตรีมีถึง 107 องค์กรซึ่งมีสาเหตุมาจากความไม่เท่าเทียมในสังคม

องค์กรภาคประชาสังคมในจชต. ที่โดดเด่นคือ สภาประชาสังคมชายแดนใต้ ที่ประกอบด้วยองค์กรภาคประชาสังคมที่ร่วมเป็นเครือข่ายจำนวนหนึ่ง ทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางให้ทุกกลุ่มประชาสังคมรวมตัวกันทำงานอย่างหลวมๆ โดยมีทิศทางร่วมกันในขณะทีภารกิจประจำที่แต่ละกลุ่มองค์กรทำอยู่ก็สามารถทำได้ตามวัตถุประสงค์เดิมกลุ่มต่างๆ ที่ร่วมกันใช้พื้นที่สภาประชาสังคมชายแดนใต้แห่งนี้จึงมีความเป็นอิสระแต่ในอีกด้านหนึ่งสภาประชาสังคมชายแดนใต้ยังเป็นพื้นที่ในการผลักดันเรื่องใหญ่ในระดับนโยบายของการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ซึ่งได้กำหนดยุทธศาสตร์ 4 ประการ ได้แก่ 1) การขยายประชาธิปไตย 2) การดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม 3) การพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน 4) การส่งเสริมและสนับสนุนด้านอัตลักษณ์ ศาสนาและวัฒนธรรมแก่ประชาชนทุกชุมชน โดยมีนโยบาย 10 ประการ ได้แก่ 1) สนับสนุนให้องค์กรชุมชน องค์กรภาคประชาสังคมและเครือข่ายมีความเข้มแข็ง 2) สนับสนุนให้เครือข่ายมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์กรครอบคลุมทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ชายแดนใต้ 3) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งมูลนิธิ

กองทุนชุมชน4) จัดทำฐานข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับชายแดนใต้ให้เป็นปัจจุบัน5) สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดช่องทางการสื่อสารทั้งในระดับพื้นที่/นอกพื้นที่และสากล6) จัดให้มีสถาบันพัฒนาบุคลากรทางการเมืองของจชต. ให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพในการรับใช้ประชาชนและสังคม เพื่อเป็นแบบอย่างแก่นักการเมืองทั่วประเทศ7) ส่งเสริมการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับระบบงานยุติธรรม8) สนับสนุนและส่งเสริมการแก้ปัญหาพัฒนาชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยยึดหลักชุมชนเป็นศูนย์กลางเป็นฐานและเป็นแกนขับเคลื่อน9) ส่งเสริมวิถีชีวิตชุมชนตามอัตลักษณ์ ศาสนาและวัฒนธรรม 10) ร่วมกันดำเนินการผลักดันให้มีระบบการบริหารจัดการพื้นที่จชต. เป็นรูปแบบการปกครองพิเศษที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและบริหารจัดการตนเองได้จริง¹⁴

นอกจากสภาประชาสังคมชายแดนใต้ ยังมีองค์กรภาคประชาสังคมอื่นๆ ที่มีบทบาทเด่นในพื้นที่จชต. เช่น สมาคมเด็กและเยาวชนเพื่อสันติภาพชายแดนใต้(กลุ่มลูกเหรียง)¹⁵ ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ได้รับการเยียวยาฟื้นฟูสภาพจิตใจสร้างภาวะความเป็นผู้นำตามศักยภาพ 2) เพื่อเป็นบ้านพักชั่วคราวและกึ่งถาวรสำหรับเด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบและความรุนแรง 3) เพื่อจัดกิจกรรมยุติความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนทุกรูปแบบและพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนสู่การเป็นผู้นำพัฒนาสังคมรุ่นใหม่ 4) เพื่อก่อให้เกิดเวทีการแสดงความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนและผนึกกำลังเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สร้างสรรค์ในระดับพื้นที่และในสังคม 5) เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานช่วยเหลือระดมทุน จัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค ทุนการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

กลุ่มด้วยใจ (Hearty Support Group)¹⁶ วัตถุประสงค์ของกลุ่มด้วยใจ1) เพื่อจัดหาทุนให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษาแก่บุตรผู้ต้องหาคดีความมั่นคง 2) เพื่อจัดหาทุนในการประกอบอาชีพแก่สตรีม่าย, ภรรยาผู้ต้องหาคดีความมั่นคง 3) เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุในครอบครัวผู้ต้องหาคดีความมั่นคง4) เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างสังคมและครอบครัวผู้ต้องหาคดีความมั่นคง

กลุ่ม PERMAS¹⁷ (สหพันธ์นักเรียนนิสิตนักศึกษาและเยาวชนปาตานี)องค์กรนี้แปลงมาจากสหพันธ์นิสิตนักศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สนน.จชต.)เดิม เป็นการรวมตัวของสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแต่ละจังหวัดของจชต.ซึ่งปัจจุบันยุบไปหมดแล้ว เหลือ PERMAS องค์กรเดียว เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยกลุ่มนักศึกษา วัตถุประสงค์เพื่อเชื่อม

ตัวแทนนักศึกษาปาตานีทั้งในประเทศและต่างประเทศนโยบายสำคัญคือ "สาตูปาตานี" หรือ "หนึ่งปาตานี" โดยมีองค์กรฐาน30-37องค์กรทั้งองค์กรที่เป็นอิสระและองค์กรที่เป็น สโมสรนักศึกษาในมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศไม่เกี่ยวข้องต้องเป็นมุสลิมเท่านั้น แต่ ต้องเป็นปาตานี โครงสร้างประกอบด้วยประธาน 1คน รองประธาน 4คนดูแลงานด้าน ต่างๆ ได้แก่ 1) ฝ่ายจัดขบวนนักเรียนมุ่งไปที่นักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลายหรือเทียบเท่า2) ฝ่ายจัดขบวนนิสิตนักศึกษา มุ่งไปที่นักเรียนระดับปริญญาตรีหรือ เทียบเท่า3) ฝ่ายจัดขบวนเยาวชน มุ่งไปที่คนอายุ 16-25ปีแม้จะไม่ได้เข้าสู่การเรียนใน ระบบก็ตาม 4) ฝ่ายสัมพันธ์นอกปาตานีประสานจัดขบวนทั้งนักเรียนนิสิตนักศึกษาและ เยาวชนที่ไม่ได้อยู่ในปาตานีพร้อมทำหน้าที่เป็นฝ่ายต่างประเทศไปด้วยการบริหารลักษณะ นี้เรียกว่าการบริหารเชิงกลุ่มเป้าหมาย ภารกิจหลักของ PERMAS คือ งานเชิงรณรงค์ และ เรื่อง "สาตูปาตานี" เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของความเป็นปาตานี สร้างเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อน งานมวลชนสร้างและจัดตั้งองค์ความรู้เป็นการทำงานเชิงความคิดและทำงานด้าน เศรษฐศาสตร์การเมือง การทำงานเป็นแบบสมัชชา สิ่งที่ PERMAS ทำอย่างชัดเจน คือ ขจัดความกลัวของชาวบ้านให้ชาวบ้านและคนทุกกลุ่มรวมทั้งกลุ่มที่ไม่สามารถแสดงตัวตน ในเวทีอื่นได้พูดโดยไม่จำกัดแนวคิดหรือติดกรอบของกฎหมาย ไม่ว่าจะสนับสนุนรัฐ สนับสนุนบีอาร์เอ็น หรือต้องการเอกราช สามารถพูดได้ผ่านเวที"เสวนาปาตานี" ของ PERMAS

สมาพันธ์ไทยพุทธจังหวัดชายแดนภาคใต้¹⁸ สาระตลึงคือ การรวมตัวกลุ่มไทยพุทธในและ นอกจขต. ในการพิทักษ์ชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการใช้พลังไทยพุทธส่วนใหญ่ในการ ปกป้องไทยพุทธส่วนน้อยให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ตามอัตภาพภายใต้บริบทกดดันทางสังคม รวมถึงการป้องกันตนเองจากผู้เบียดเบียนไทยพุทธในจขต. ประกอบด้วยองค์กรไทยพุทธ หลายองค์กร เช่น สมาพันธ์ไทยพุทธจังหวัดยะลา ชมรมพุทธรักษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ชมรมพุทธรักษาจังหวัดปัตตานี กลุ่มรวมไทย ศูนย์ช่วยเหลือด้านกฎหมายและ ประสานงานชาวพุทธ

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมกับภาคประชาสังคมในจขต. อาจกล่าวได้ว่า เป็นสิ่ง เดียวกัน โดยเรียกในเชิงการต่อสู้ว่า “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม” และเรียกในเชิงสาย กลางว่า “ภาคประชาสังคม” ในเชิงหลักการการก่อกำเนิดการเคลื่อนไหวทางสังคม ในจขต. มิได้มีความแตกต่างจากหลักการเคลื่อนไหวทางสังคมแต่ประการใด ข้อสำคัญคือ การดำรงอยู่ของปัญหาจขต. ได้รับการแก้ไขเพียงใด โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาของภาครัฐ ภาคประชาสังคมเสมือนกระจกสะท้อนเสียงประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับการจัดการแก้ไข ปัญหาต่างๆ เพียงใด トラบไคประชาชนในพื้นที่จขต. ยังประสบปัญหาและการแก้ไขปัญหา

ที่ไม่ตรงจุดหรือประสิทธิภาพการแก้ไขปัญหาต่ำ ไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมย่อมเกิดขึ้นและดำรงอยู่ต่อไป

การดำเนินการต่อองค์กรภาคประชาสังคม

องค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่ จชต. แบ่งเป็น 5 กลุ่มเป้าหมาย¹⁹ ได้แก่ 1) องค์กรที่เห็นต่างจากรัฐ 2) องค์กรแนวร่วม 3) องค์กรที่ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ขององค์กร 4) องค์กรที่ดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ 5) องค์กรระหว่างประเทศ ซึ่ง กอ.รมน. ภาค 4 สน. ได้กำหนดมาตรการในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับงานด้านความมั่นคง โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 การรวบรวมข้อมูล/พฤติกรรมของภาคประชาสังคมที่เห็นตรงข้ามหรือต่อต้าน
ขั้นที่ 2 การเชิญหรือพบปะพัฒนาสัมพันธ์กับภาคประชาสังคม เพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดการรับรู้ข้อมูล การดำเนินการของรัฐถูกต้อง รวมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาในภาพรวม ในขณะเดียวกัน จะดำเนินการขัดขวาง/ยับยั้ง ตักเตือน องค์กรที่มีพฤติกรรมทำลายสังคม

ขั้นที่ 3 ภาคประชาสังคมที่เคลื่อนไหว

1) หากยังมีการดำเนินการขององค์กรใดที่ยังไม่ยุติการกระทำดังกล่าว ให้หน่วยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจัดเจ้าหน้าที่เข้าร่วมกิจกรรม สังเกตการณ์ รับฟัง รวบรวมและบันทึกข้อมูลภาพและเสียง เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาว่าเป็นกิจกรรมที่ทำลายหรือไม่

2) ถ้าหากองค์กรนั้นยังไม่ยุติให้จัดเจ้าหน้าที่เข้าพบปะ ชี้แจง ทำความเข้าใจ ตักเตือน ขอให้ยุติการดำเนินการ และสุดท้ายหน่วยสามารถใช้คำสั่งฯ เรื่องการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดบางประการที่เป็นภัยอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยหรือบ่อนทำลายระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่เชิญตัวบุคคลเข้ามาพบปรับความเข้าใจต่อไป

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปและประเมินการปฏิบัติ/ผลการดำเนินการขององค์กรภาคประชาสังคม รวมทั้งของหน่วยที่รับผิดชอบ พร้อมนำเสนอต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

สามัคคีแนวร่วม

เป็นแนวคิดหนึ่งที่ใช้ขับเคลื่อนงานของ กภส.ศสว.กอ.รมน.ภาค 4 สน. ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันในการดำเนินการต่อองค์กรภาคประชาสังคม ในความเป็นจริงไม่น่าจะเป็นแนวคิด สมควรเป็นขั้นตอนในการดำเนินงานมากกว่าคำว่า “แนวคิด” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542) หมายถึง ความคิดที่มีแนวทางปฏิบัติหรือแนวคิด หมายถึง ความคิดสำคัญซึ่งเป็นแนวในการผูกเรื่องหรือความคิดอื่น ๆ ที่สอดแทรกอยู่ในเรื่องก็ได้ เช่น แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องบุญกรรม ความรัก ความยุติธรรม ความตาย แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ หรือแนวคิดที่เป็นความรู้ในด้านต่าง ๆ²⁰ แนวความคิดเกิดขึ้นได้มีองค์ประกอบดังนี้ 1) การสังเกต 2) การเปรียบเทียบความคล้ายและความแตกต่าง 3) จัดแยกประเภทและรวมเป็นหมวดหมู่ 4) สร้างความหมายเฉพาะเพื่อความเข้าใจของตนเอง แนวคิดเป็นการกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งใช้ความเชื่อ ความรู้สึก ทศนคติ แก่คิด ความรู้ และประสบการณ์เข้าร่วม อาจเป็นบทความ ข่าว ข้อเสนอแนะหรือความคิดจากใครที่เชี่ยวชาญ แนวคิดอาจถูกหรือผิดก็ได้²¹

“แนวคิดสามัคคีแนวร่วม”²² แบ่งเป็น 6 ขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ส่งเสริมศักยภาพขององค์กรภาคประชาสังคมที่ดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ (กลุ่ม D) ให้มีความเข้มแข็งด้วยการขยายตัวทั้งในเชิงกายภาพ (การจัดตั้ง) และเชิงแนวคิดอุดมการณ์

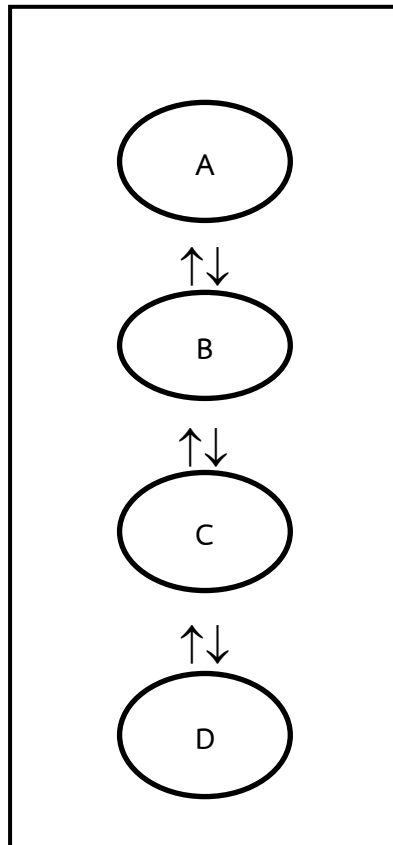
ขั้นที่ 2 ส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันให้องค์กรภาคประชาสังคมที่ดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ (กลุ่ม D) ช่วงชิงการนำองค์กรภาคประชาสังคมที่ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ขององค์กร (กลุ่ม C) มาเป็นฝ่ายเราด้วยการดำเนินกิจกรรมร่วมในทุกโอกาส เพื่อสร้างองค์กรแนวร่วมเชิงขยาย

ขั้นที่ 3 ส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันให้องค์กรภาคประชาสังคมที่ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ขององค์กร (กลุ่ม C) ขยายผลไปสู่การสร้างแนวร่วมในองค์กรภาคประชาสังคมที่เป็นแนวร่วม (กลุ่ม B) เพื่อขยายแนวร่วมฝ่ายเราและดึงองค์กรภาคประชาสังคมที่เป็นแนวร่วม(กลุ่ม B)มาเป็นฝ่ายเรา

ขั้นที่ 4 สร้างความแตกแยกทั้งเชิงแนวคิด อุดมการณ์และผลประโยชน์ระหว่างองค์กรภาคประชาสังคมที่เป็นแนวร่วม (กลุ่ม B) กับองค์กรภาคประชาสังคมที่เห็นต่างจากรัฐ (กลุ่ม A) เพื่อโดดเดี่ยวและสร้างความอ่อนแอให้องค์กรภาคประชาสังคมที่เห็นต่างจากรัฐ (กลุ่ม A)

ขั้นที่ 5 โดดเดี่ยว สร้างความอ่อนแอและความแตกแยกภายในขององค์กรภาคประชาสังคมที่เห็นต่างจากรัฐ (กลุ่ม A) ให้ขาดความน่าเชื่อถือของประชาชนและสังคมทั้งในและนอกพื้นที่

ขั้นที่ 6 ใช้ “หลักการแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง” เข้าเกาะติดองค์กรภาคประชาสังคมที่เห็นต่างจากรัฐ (กลุ่ม A) เพื่อทำศัตรูให้เป็นมิตร ขยายแนวคิด การทำงานของฝ่ายรัฐ สร้างความขัดแย้งต่ออุดมการณ์ขององค์กรภาคประชาสังคมที่เห็นต่างจากรัฐ (กลุ่ม A) ให้เปิดช่องทางให้ฝ่ายเราขยายผลไปสู่การสลายองค์กรภาคประชาสังคมที่เห็นต่างจากรัฐ (กลุ่ม A) ได้ในที่สุด

จุดอ่อนของแนวคิดสามัคคีแนวร่วม คือ 1) การแยกหรือโดดเดี่ยวกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไม่สามารถกระทำได้อย่างเด็ดขาดจริง เนื่องจากสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมไร้พรมแดนหรือสังคมเสมือนจริง การกีดกันกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งกระทำไม่ได้ ดังเช่นการกีดกันทางการค้า ซึ่งเท่ากับเป็นการผลักกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งให้เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจน ในสภาพความเป็นจริงกลุ่มที่เห็นต่างจากรัฐก็ไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรมใดๆ อยู่แล้ว 2) การดำเนินการเข้าถึงในแต่ละกลุ่ม เป็นการดำเนินการที่ผ่านขั้นตอนหลายขั้นตอน (โดมิโน) ในการที่จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เหตุใดจึงไม่ลดขั้นตอนในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหรือเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในแต่ละกลุ่มโดยตรง 3) การจัดกลุ่มฝ่ายเดียวกันและฝ่ายตรงข้ามเป็นการแบ่งกลุ่มโดยข้อเท็จจริงในธรรมชาติของสภาพบริบทพื้นที่อยู่แล้ว 4) การปฏิบัติตามแนวคิดสามัคคีแนวร่วมไม่ได้เกิดการปฏิบัติตามแนวคิดดังกล่าวแต่ประการใด

ทิศทางการดำเนินการต่อองค์กรภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวคิดและทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงานต่อองค์กรภาคประชาสังคมใน จชต. สมควรทบทวนและปรับปรุงใหม่ เพื่อให้สามารถนำมาใช้ได้จริงในพื้นที่และง่ายกับผู้ปฏิบัติ ในที่นี้ขอเสนอทฤษฎีด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา หรือการประยุกต์ทฤษฎีดังกล่าว และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานด้านภาคประชาสังคมในจชต. ได้แก่

ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม(Cultural Diffusion Theory)²³ ทฤษฎีนี้จะเน้นถึงกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเรียกว่า “ลักษณะเฉพาะทางประวัติศาสตร์” (Historical Particularism) ฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) เน้นว่า “การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่งโดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่” นอกจากนี้ยังเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดแนวคิด ที่เชื่อว่า “วัฒนธรรมสามารถวัดได้โดยนำวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาเปรียบเทียบกันและพิจารณาคูณลักษณะที่สูงกว่าหรือด้อยกว่าของแต่ละวัฒนธรรมแต่ยังคงเชื่อว่าวัฒนธรรมนั้นไม่มีวัฒนธรรมใดที่ดีกว่าหรือเลวกว่ากัน”

เอช.จี. บาร์เน็ต (H.G. Barnett) สนใจศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับนวัตกรรม (Innovation) ที่ถือว่าเป็นตัวแทนจากวัฒนธรรมหนึ่งและมีการถ่ายทอดไปยังวัฒนธรรมอื่น กล่าวไว้วว่า นวัตกรรมก็คือ ความคิดหรือพฤติกรรมหรือสิ่งใดๆ ก็ตามที่เป็นของใหม่เพราะมันแตกต่าง

ทางด้านคุณภาพไปจากรูปแบบที่มีอยู่ บาร์เนทเชื่อว่า “วัฒนธรรมเปลี่ยนไปเพราะนวัตกรรมแต่ขณะเดียวกันวัฒนธรรมบางวัฒนธรรมอาจเป็นตัวถ่วงหรือไม่สนับสนุนให้เกิดมีนวัตกรรมก็ได้ฉะนั้นเขาจึงเสนอว่าจำเป็นต้องมีวิธีการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมขึ้นในสังคมหรือวัฒนธรรม”

เอฟเวอเรท เอ็ม. โรเจอร์ (Everett M. Rogers) ได้เน้นว่า “การเปลี่ยนแปลงสังคม ส่วนใหญ่เกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามามากกว่าเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นภายในสังคมและนวัตกรรม (Innovation) ที่ถ่ายทอดกันนั้นอาจเป็นความคิด (Idea) ซึ่งรับมาในรูปสัญลักษณ์ (Symbolic Adoption) ถ่ายทอดได้ยาก หรืออาจเป็นวัตถุ (Object) ที่รับมาในรูปการกระทำ (Action Adoption) ซึ่งจะเห็นได้ง่ายกว่า” โรเจอร์ยังได้กล่าวอีกว่า นวัตกรรมที่จะยอมรับกันได้ง่าย ต้องมีลักษณะ 5 ประการ ได้แก่ 1) มีประโยชน์มากกว่าของเดิม (Relative Advantage) 2) สอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคมที่รับ (Compatibility) 3) ไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนมาก (Less Complexity) 4) สามารถแบ่งทดลองรับมาปฏิบัติเป็นครั้งคราวได้ (Divisibility) 5) สามารถมองเห็นเข้าใจง่าย (Visibility) นอกจากนี้โรเจอร์ยังได้นำเสนอขั้นตอนการตัดสินใจรับเอานวัตกรรมใหม่อีก 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนในการรับรู้นวัตกรรม (Awareness) 2) เกิดความสนใจในนวัตกรรมนั้นๆ (Interest) 3) ประเมินค่านวัตกรรม (Evaluation) 4) ทดลองใช้นวัตกรรม (Trial) 5) การรับหรือไม่รับเอานวัตกรรม (Adoption or Rejection) โดยผู้รับนวัตกรรมอาจมีทั้งผู้รับเร็วหรือช้าแตกต่างกันไป

โดยผู้รับนวัตกรรมอาจมีทั้งผู้รับเร็วหรือช้าแตกต่างกันไปตามอัตราการยอมรับนวัตกรรม²⁴ ดังนี้ (1) กลุ่มผู้รับเร็ว (Innovators) ร้อยละ 2.5 (2) กลุ่มผู้รับที่พิจารณาการรับให้รอบคอบ (Early Adopters) ร้อยละ 13.5 (3) กลุ่มผู้รับที่ยอมรับตามผู้อื่นที่ค่อนข้างเร็ว (Early Majority) ร้อยละ 34.0 (4) กลุ่มผู้รับที่ยอมรับตามผู้อื่นที่ค่อนข้างช้า (Late Majority) ร้อยละ 34.0 (5) กลุ่มผู้รับที่รับช้า (Laggards) ร้อยละ 16.0

โดยสรุป ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมนี้จะช่วยอธิบายวิธีการ/ขั้นตอนของการเผยแพร่วัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่งซึ่งจะต้องคำนึงถึงข้อเหมือนและข้อต่างของวัฒนธรรมทั้งสองเป็นสำคัญ การที่นวัตกรรมจะกระจายออกไปได้นั้นต้องการการดำเนินการที่มีการคิดเตรียมการการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะกำหนดให้นวัตกรรมนั้นๆ กระจายออกไปถึงใครที่ไหนอย่างไร เพื่อจะได้มีการตอบสนองในด้านการยอมรับนวัตกรรมได้ตามวัตถุประสงค์ ในส่วนของผู้รับนวัตกรรมหรือผู้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้นก็มี

ลักษณะหรือปัจจัยส่วนที่เกี่ยวข้องหลายประการที่ส่งผลต่อระดับของการยอมรับนวัตกรรมด้วยและปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ก็ยังมีความแตกต่างกันไปในผู้รับแต่ละรายด้วย ส่งผลให้เกิดความแตกต่างกัน

ดังนั้น การดำเนินการให้องค์กรภาคประชาสังคมยอมรับก็แตกต่างกันไปกับการแพร่กระจายและการยอมรับทางวัฒนธรรมและนวัตกรรมนั่นเอง ซึ่งผู้ปฏิบัติจะต้องมีและให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องด้วย นั่นคือ การให้ข้อมูลใหม่หรือความรู้ใหม่ที่มีลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกรวมวัฒนธรรมหนึ่งโดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ โดยนำวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาเปรียบเทียบกันและพิจารณาคุณลักษณะที่สูงกว่าหรือด้อยกว่าของแต่ละวัฒนธรรมแต่ยังคงเชื่อว่าวัฒนธรรมนั้นไม่มีวัฒนธรรมใดที่ดีกว่าหรือเลวกว่ากัน ซึ่งวัฒนธรรมเปลี่ยนไปเพราะนวัตกรรม แต่ขณะเดียวกันวัฒนธรรมบางวัฒนธรรมอาจเป็นตัวถ่วงหรือไม่สนับสนุนให้เกิดมีนวัตกรรมก็ได้ ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงสังคม ส่วนใหญ่เกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามา มากกว่าเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นภายในสังคมและนวัตกรรม (Innovation) ที่ถ่ายทอดกันนั้นอาจเป็นความคิด (Idea) ซึ่งรับมาในรูปสัญลักษณ์ ถ่ายทอดได้ยาก หรืออาจเป็นวัตถุประสงค์ที่รับมาในรูปการกระทำซึ่งจะเห็นได้ง่ายกว่า การดำเนินการต่อองค์กรภาคประชาสังคมจำเป็นต้องเข้าพบปะพัฒนาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จนสร้างความไว้วางใจต่อกันและกันได้ แม้จะมีแนวคิดที่ต่างกันหากแต่สามารถพบปะแสดงทัศนะหรือความคิดเห็นต่อกันและกันได้ ตลอดจนความร่วมมือในสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันได้

การประชาสัมพันธ์(Public Relation)²⁵

การประชาสัมพันธ์หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มบุคคล ทุกคนทุกองค์การสามารถใช้การประชาสัมพันธ์เพื่อให้ภารกิจหลักเป็นไปอย่างราบรื่นลดทอนปัญหาอุปสรรคลงให้น้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้ โดยมีวัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อสร้างความนิยมให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนปกป้องรักษาชื่อเสียงสถาบันมิให้เสื่อมเสียและสร้างความสัมพันธ์ภายใน

วัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของการประชาสัมพันธ์ในเชิงปฏิบัติ 1) ดึงดูดความสนใจ 2) สร้างความเชื่อถือ 3) สร้างสรรค์ความเข้าใจซึ่งทั้งสามประการนี้จะทำให้องค์การสถาบันสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้นั้นคือประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความสนใจเชื่อถือและความเข้าใจให้แก่ประชาชนพร้อมทั้งโน้มน้าวชักจูงให้ประชาชนเห็นด้วยกับกระทำขององค์การสถาบัน

หลักการประชาสัมพันธ์

- 1) การบอกกล่าวหรือชี้แจงเผยแพร่ให้ทราบ
- 2) การแก้ไขความเข้าใจผิดทางอ้อม เนื่องจากความเข้าใจผิดบางประการไม่สมควรใช้วิธีการแก้ไขทางตรงเพราะอาจจะทำให้เกิดผลเสียหายมากกว่าผลดี
- 3) การสำรวจวิจัยประชามติเพราะองค์การสถาบันจะดำเนินการประชาสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องรู้ซึ่งถึงความรู้สึกนึกคิดของประชาชนหรือที่เรียกว่าประชามติ

หลักการประชาสัมพันธ์ของนักประชาสัมพันธ์

- 1) การโฆษณาเผยแพร่ คือการบอกกล่าวเผยแพร่เรื่องราวของหน่วยงานไปสู่ประชาชน จะเป็นการบอกกล่าวถึงเรื่องราวข่าวสารจากทางหน่วยงานเพียงข้างเดียว
- 2) การป้องกันและแก้ความเข้าใจผิด ความเข้าใจผิดหมายถึง ความเข้าใจผิดของประชาชนที่มีต่อหน่วยงาน ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายมากขึ้นหลายด้าน เช่น ขาดศรัทธา หวาดระแวง ไม่ไว้วางใจ จนถึงการไม่ให้ความร่วมมือ

กฎหมายและพันธะกรณีระหว่างประเทศ

กฎหมายที่ควรรู้

- 1) กฎหมายปกติ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- 2) กฎหมายพิเศษ ได้แก่ พ.ร.บ.กฏอัยการศึก พ.ศ. 2457 พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 พ.ร.บ.การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2513 พันธะระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสันติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งสหประชาชาติถือเป็นสนธิสัญญาหลัก จำนวน 7ฉบับ²⁶

ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ จชต. เช่น ประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และประเด็นต่างๆ รวมถึงข้อมูลข่าวสารในพื้นที่

แนวคิดที่ควรนำมาใช้ในงานภาคประชาสังคม

การดำเนินการต่อองค์กรภาคประชาสังคมที่ควรจะเป็น

ขั้นที่ 1 การพบปะพัฒนาสัมพันธ์ สร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมถึงการแลกเปลี่ยนทัศนคติหรือความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ กันได้

ขั้นที่ 2 การร่วมกิจกรรมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น งานมงคล งานอวมงคล การประชุม สัมมนา ฝึกอบรม ทัศนศึกษาทั้งนี้องค์กรภาคประชาสังคมมักดำเนินกิจกรรม 1) การรับฟังความคิดเห็น 2) การให้ความรู้ 3) การศึกษาวิจัย 4) การสานเสวนา 5) การปฏิบัติการในพื้นที่ 6) การประชุมกลุ่ม (Focus Group) 7) การใช้สื่อสังคม

ขั้นที่ 3 การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์กรภาคประชาสังคม สำหรับเป็นแหล่งข้อมูลสารสนเทศและทิศทางที่จะปฏิบัติงานร่วมกันต่อไป

ขั้นที่ 4 การสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคมและความร่วมมือ ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณและจิตใจตามความเหมาะสม เช่น การให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณ หรือสิ่งของจัดกิจกรรม การเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

ขั้นที่ 5 การติดตามองค์กรภาคประชาสังคมที่เคลื่อนไหว

- 1) หากยังมีการดำเนินการขององค์กรใดที่ยังไม่ยุติการกระทำดังกล่าว ให้หน่วยที่เกี่ยวข้อง จัดเจ้าหน้าที่เข้าร่วมกิจกรรม สังเกตการณ์ รับฟัง รวบรวมและบันทึกข้อมูลภาพและเสียง เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาว่าเป็นกิจกรรมที่มีผลกระทบความมั่นคงหรือไม่
- 2) ถ้าหากองค์กรนั้นยังไม่ยุติให้จัดเจ้าหน้าที่เข้าพบปะ ชี้แจง ทำความเข้าใจ ตักเตือน ขอให้ยุติการดำเนินการ และสุดท้ายหน่วยสามารถใช้คำสั่งฯ เรื่องการป้องกันและปราบปราม การกระทำความผิดบางประการที่เป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยหรือบ่อนทำลาย ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่เชิญตัวบุคคลเข้ามาพบปรับ ความเข้าใจต่อไป
- 3) เผื่อระวางการกระทำผิดกฎหมายและละเมิดสิทธิมนุษยชนขององค์กรภาคประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ

ขั้นที่ 6 สรุปและประเมินการปฏิบัติองค์กรภาคประชาสังคม/ผลการดำเนินการขององค์กร ภาคประชาสังคม รวมทั้งของหน่วยที่รับผิดชอบและนำเสนอต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับ

ขั้น

นอกจากความเข้าใจคำว่า “ภาคประชาสังคม” หรือ “องค์กรภาคประชาสังคม” ที่ยังคงแตกต่างกันแล้วแต่การนำเกณฑ์แต่ละเกณฑ์มาใช้อธิบายการดำเนินการต่อองค์กรภาคประชาสังคมที่มีบทบาทใน จชต. เช่นสหพันธ์นักเรียนนิสิตนักศึกษาและเยาวชนปาตานี (PerMAS) กลุ่มด้วยใจสภาประชาสังคมชายแดนใต้สมาพันธ์ไทยพุทธจังหวัดชายแดนภาคใต้สมาคมเด็กและเยาวชนเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ (กลุ่มลูกเหรียง) จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบการดำเนินงาน รวมถึงการปฏิบัติต่อองค์กรเหล่านี้ หากใช้แนวคิดทฤษฎีดั้งเดิม การปฏิบัติดั้งเดิม ผลการปฏิบัติก็จะเป็นดั้งเดิม นั่นคือแนวคิดทฤษฎีเปลี่ยน ย่อมส่งผลให้เจตคติและการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงไปด้วย สิ่งที่ควรเป็นคือ ภาครัฐควรเปลี่ยนแนวคิด “สามัคคีแนวร่วม” มาใช้ “แนวคิดเชิงบูรณาการ” ประกอบด้วย ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์ ความรู้กฎหมาย ความรู้ จชต. โดยมีแนวทางการดำเนินการต่อภาคประชาสังคมในลักษณะการจัดการเชิงระบบดังนี้ 1) การพบปะพัฒนาสัมพันธ์ 2) การร่วมกิจกรรมและการมีส่วนร่วมทางความคิด 3) การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ 4) การสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคมและความร่วมมือ 5) การติดตามองค์กรภาคประชาสังคมที่เคลื่อนไหวและ 6) สรุปและประเมินการปฏิบัติต่อองค์กรภาคประชาสังคมรวมถึงแนวทางการในการพัฒนาสนับสนุน

และส่งเสริมองค์กรภาคประชาสังคมที่ดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายของรัฐดังนี้ 1) การจัดทำฐานข้อมูล 2) การจัดทำระเบียบการดำเนินงาน 3) การสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา จชต. 4) การสนับสนุนวิชาการ/งบประมาณ/วัสดุ (สิ่งของ) ในการขับเคลื่อน และ 5) การติดตามและประเมินผล เพื่อสนับสนุนการแก้ปัญหาในจชต.ให้รวดเร็วขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

- 1) ภาครัฐต้องใช้ในการจัดการเชิงระบบในการบริหารจัดการองค์กรภาคประชาสังคมที่ดำเนินงานในจชต. และต้องอยู่ภายใต้หลักความมั่นคงของชาติ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติ
- 2) ภาครัฐต้องมีความเข้มแข็งในการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังกับองค์กรภาคประชาสังคมที่ดำเนินงานและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในจชต.
- 3) ภาครัฐต้องใช้หลักวิชาการในการดำเนินการกับองค์กรภาคประชาสังคมที่ดำเนินงานในจชต. เพื่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ในการสนับสนุนการแก้ปัญหาในจชต.ให้รวดเร็วขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

- 1) ภาครัฐต้องมีการศึกษาเปรียบเทียบขององค์กรภาคประชาสังคมกับองค์กรภาครัฐที่ดำเนินงานในจชต. เพื่อการปรับยุทธศาสตร์ให้ทันการเปลี่ยนแปลงในการรักษาความมั่นคงของชาติ
- 2) ภาครัฐต้องมีการติดตามและประเมินผลองค์กรภาคประชาสังคมที่ดำเนินงานในจชต. เพื่อทราบผลดีผลเสียขององค์กรต่างๆ
- 3) ภาครัฐต้องมีการศึกษาเชิงลึกขององค์กรภาคประชาสังคมที่ดำเนินงานในจชต. โดยเฉพาะกลุ่มที่เห็นต่างจากรัฐและกลุ่มที่เป็นแนวร่วม เพื่อนำมากำหนดยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาต่อไป